Rodiny viac investujú do ochrany

Odpovedá
Štěpán Štarha,
partner HAVEL & PARTNERS

1. Ochrana na mieru

Ako si najlepšie ochrániť svoj majetok?

Bezpečie a ochranu majetku pre budúce generácie zaistí vhodná kombinácia nadačného fondu a holdingovej štruktúry. Rodinné holdingy a nadačné fondy, ktoré sú obdobou zvereneckých fondov, už nie sú len výsadou miliardárov. Spoliehajú sa na ne aj slovenskí podnikatelia, ktorí chcú ochrániť rodinný majetok. Holding doplnený o nadačný fond je vhodnou kombináciou aj na zaistenie presunu majetku od vlastníkov, ktorí ho budovali posledné desaťročia, k správcom, ktorí ho majú zhodnocovať. Správca môže byť člen rodiny alebo aj profesionál. Rodiny čoraz častejšie presúvajú rodinné aktíva vrátane podielu v rodinných firmách do efektívnej štruktúry nepodliehajúcej dedeniu a zaisťujúcej ochranu, správu a odovzdanie majetku.

2. Privátny holding

Čo je základom postupu?

Rozumne vystavaný systém s cieľom zabezpečiť celistvosť a dlhodobú ochranu rodinného majetku pred negatívnymi vonkajšími vplyvmi. Základ tvorí väčšinou privátny holding, ktorého funkciou nie je podnikanie, ale držba a správa najmä finančných aktív a majetkových účastí v obchodných spoločnostiach. Holding odporúčame doplniť o ďalší právny inštitút – najčastejšie nadačný fond, ktorý je bezpečným prístavom umožňujúcim okrem držby, nerozdrobovania a správy majetku aj jeho distribúciu k rodine a ochranu pre ďalšie generácie.

3. Nadačné fondy

Tie sa u nás nedajú zakladať. Ako to funguje v Česku?

S použitím českého riešenia je možné spravovať celú rodinnú štruktúru vrátane nadačného fondu bez potreby angažovania tretej strany alebo platenia priebežných platieb za správu celého riešenia. Na druhej strane, ak majú zakladatelia záujem, môžu do orgánov nadačného fondu zapojiť aj profesionálov, čo má zmysel najmä vtedy, ak chcú členom rodiny poskytnúť odbornú podporu alebo vytvoriť systém brzd a protiváh, aby niekto z rodiny fond neovládol.

4. Rodinné nástupníctvo

Čo ak nie je doriešené?

Nadačné fondy majú riešenie aj pre odovzdanie majetku a podnikania ďalšej generácii. Ak sa v rodine nenájde vhodný nástupca, možno prostredníctvom nadačného fondu zveriť správu rodinného biznisu profesionálovi dovtedy, kým v rodine dorastie zodpovedný správca či manažér schopný rodinný biznis ďalej rozvíjať. Nečakané udalosti môžu rodinu zaskočiť v situácii, keď nemá nástupníctvo a dedičstvo ošetrené. Nadačné fondy pomáhajú predísť drámam a umožňujú sa na túto situáciu náležite pripraviť.

5. Nečakané situácie

Ako sa vyhnúť sporom o majetok?

Odovzdať rodinnú firmu potomkom môže byť nepostačujúce, ak sa zároveň nenastavia pravidlá nakladania s majetkom pre rodinu. Taktiež je potrebné rodinu oboznámiť s pravidlami a ideálne aj dosiahnuť ich prijatie z jej strany. Hladké nástupníctvo v rámci rodinných firiem komplikuje množstvo vecí, a to jednak na strane zákona, ako aj v rámci samotnej štruktúry a fungovania rodinných firiem či osobností jednotlivých jej členov. Rodinné firmy opakujú pri plánovaní nástupníctva stále tie isté chyby.

6. Najčastejšie chyby

Nakoľko je dôležité načasovanie riešenia otázky nástupníctva?

Mnoho zakladateľov rodinných firiem sa celý život zameriava na rozvoj biznisu a otázku nástupníctva necháva dlho na vedľajšej koľaji. Dôsledky môžu byť fatálne. S odovzdaním rodinnej firmy potomkom až po smrti otca zakladateľa sa väčšinou viaže nepripravenosť potomkov úspešne rozvíjať biznis. Niekedy sa okrem toho stáva, že potomkovia už sú súčasťou exekutívy firmy, prípadne minoritnými vlastníkmi, pričom zakladateľ si ponecháva rozhodujúci podiel. Ani to však nie je dostačujúce, aj takéto základné nastavenie ešte predstavuje zásadné riziko, pokiaľ nie sú dostatočne nastavené pravidlá v rámci rodiny. Otázku nástupníctva by preto mali majitelia firiem začať riešiť čím skôr. Ideálne v momente, keď podnik začne generovať stabilný zisk a má jasné smerovanie. Včasné plánovanie je kľúčové, pretože príprava nástupcu na prevzatie firmy trvá roky. Okrem toho je to aj otázkou zodpovednosti voči zamestnancom a ich rodinám.

7. Nedostatočná komunikácia

Nakoľko je problém komunikácia medzi generáciami?

Absentujúca alebo nedostatočná komunikácia znamená, že zakladatelia nezdieľajú svoje podnikateľské plány a víziu so svojimi nástupcami. Medzi generáciami často chýba diskusia, ako by malo usporiadanie firmy vyzerať. Niekedy diskusia prebehne, ale zamrzne na tom, že každá generácia má na vec iný pohľad. Bez dostatočnej komunikácie rodine niekedy chýba vízia a odôvodnenie, prečo robia to, čo robia. Okrem toho tu existuje informačná asymetria, keď najmä vo väčších rodinných firmách potomkovia nemajú takú hĺbku pohľadu a širšie informácie o procesoch v rámci firmy ako zakladatelia. Alebo niekedy, keď staršia generácia niečo povie, mladšia generácia to pochopí úplne inak. Navyše sa často staršia generácia rozhoduje podľa zvyku a nemení zaužívané postupy.

8. Nevhodná štruktúra

Problémy s nástupníctvom môže prehĺbiť aj nevhodná štruktúra rodinnej firmy. Ako?

Zakladateľ často vlastní všetok majetok ako fyzická osoba, čo sťažuje jeho štruktúrované odovzdanie. Ako fyzická osoba sa vystavuje väčšiemu rozsahu ručenia za riziká podnikania a navyše môžu mať komplikácie, ak sa rozhodne firmu predať. Vlastníctvo obchodných podielov cez fyzickú osobu býva väčšinou menej daňovo efektívne než vlastníctvo cez právnickú osobu, rodinný holding, keď pri splnení zákonných podmienok môže byť príjem z prípadného predaja oslobodený od dane z príjmu. Preto je lepšie firmu vlastniť cez právnickú osobu, ideálne holding. Ďalším problémom je, že sa nevhodne mieša súkromný majetok s podnikateľským. Je dôležité oddeliť nepodnikateľské aktíva od samotnej firmy a vytvoriť diferencované mechanizmy na správu jednotlivých častí majetku.

MAJETOK

Otázku nástupníctva by mali majitelia firiem začať riešiť čím skôr. Ideálne v momente, keď podnik začne generovať stabilný zisk a má jasné smerovanie. Včasné plánovanie je kľúčové, pretože príprava nástupcu trvá roky.

9. Nekoncepčný prevod

Čo ak jednoducho rodič prevedie nástupníctvo na svojho syna?

Ak dôjde len k odovzdaniu z otca zakladateľa na jeho deti, tak nejde o skutočne koncepčnú stratégiu transferu rodinnej firmy naprieč generáciami, hovorí expert, podľa ktorého tak dochádza len k posunutiu problému na deti. Pri správe a rozvoji majetku totiž treba počítať napríklad aj s tým, že nie všetky deti sa budú chcieť v rovnakej miere zapojiť do rodinnej firmy, ak vôbec.

10. Riešenie situácie

Akú formu či štruktúru teda zvoliť?

Riešením je vytvorenie vhodnej právnej štruktúry rodinného majetku. Pri väčších spoločnostiach je kľúčové vytvoriť štruktúry s medzinárodným presahom, napríklad holding a nadačný fond. Tieto rodiny spravidla potrebujú a vyžadujú omnoho dôkladnejšiu prípravu procesu nástupníctva.

11. Možnosti v zahraničí

Nakoľko je výhodné zvoliť zahraničnú jurisdikciu?

Zložité zahraničné štruktúry správy majetku často nemusia riešiť problémy, pre ktoré boli vytvorené, a navyše ich vytvorenie, správa a údržba je rádovo niekoľkonásobne drahšia než správa obdobnej štruktúry v blízkom Česku či na Slovensku. Česko zaviedlo pred viac ako dekádou zmeny, ktoré ponúkajú flexibilnejšie právne nástroje pre podnikateľov vrátane tých slovenských. Ide najmä o flexibilnejšie dedičské a rodinné právo a obľúbené nadačné a zverenecké fondy. Tieto nástroje ponúkajú možnosť dlhodobej ochrany a správy rodinného majetku. Preto slovenskí podnikatelia často sústreďujú svoju pozornosť práve na české nástroje.

Odpovedá
Patrícia Jamrišková,
senior advokátka spolupracujúca s HAVEL & PARTNERS

12. Dedenie dlhov

Ako je to s dedením vo všeobecnosti? Kedy môže napríklad dieťa zdediť dlhy po rodičoch?

Pri dedení dochádza k takzvanej univerzálnej sukcesii, v zmysle ktorej dedič vstupuje do majetkovoprávnych vzťahov poručiteľa v celom rozsahu, to znamená, že nevstupuje len do práv, ale bude musieť niesť zodpovednosť aj za dlhy poručiteľa. Jednoducho povedané, dedič nededí len aktíva, ale aj pasíva. Dedenie nemá byť pre ktorého-koľvek dediča, teda či už dieťa, manželku alebo rodičov poručiteľa, majetkovým rizikom, a preto dedič vo všeobecnosti zodpovedá za dlhy poručiteľa, ale iba do výšky nadobudnutého dedičstva. Predmetom zodpovednosti dedičov, či už sú nimi deti poručiteľa, manžel/manželka alebo rodičia, sú len tie povinnosti, ktoré vznikli do okamihu poručiteľovej smrti a ktoré smrťou nezanikli, avšak len v rozsahu ich zdedeného podielu. Ak je dedičov viac, zodpovedajú pomerne podľa toho, aký podiel z dedičstva nadobudli. To, či o dlhoch dediči vedeli alebo či vyšli najavo až v priebehu dedičského konania, je irelevantné.

13. Odmietnutie dlhu

Existuje možnosť odmietnuť dedičstvo, ktoré obsahuje dlhy?

Nikoho nemožno nútiť, aby prijal dedičstvo, ktoré nechce. Aj z tohto dôvodu platná právna úprava umožňuje každému dedičovi jednak odmietnuť dedičstvo alebo v prípade, ak je dedičstvo takzvané predlžené, môžu sa dediči dohodnúť s veriteľmi, že im dedičstvo prenechajú na úhradu ich dlhov. Predlžené dedičstvo znamená, že dlhy sú vyššie ako hodnota majetku alebo sú dlhy skoro rovnako vysoké ako hodnota majetku.

14. Postup odmietnutia

Ako to funguje v praxi?

S ohľadom na odmietnutie dedičstva to v praxi prebieha tak, že po smrti poručiteľa bude dedičovi doručené oznámenie o začatí dedičstva, pričom v rámci oznámenia bude dedič poučený o možnosti dedičstvo odmietnuť. K odmietnutiu dedičstva môže dôjsť dvoma spôsobmi, a to jednak ústnym vyhlásením na súde alebo písomným vyhlásením zaslaným súdu, a to osobne alebo prostredníctvom splnomocneného zástupcu. Takýto prejav vôle je však časovo limitovaný, keďže vyhlásenie o odmietnutí dedičstva je možné urobiť len do jedného mesiaca odo dňa, keď bolo spomenuté oznámenie doručené. Dedičstvo je možné odmietnuť len v celosti, nie je možné odmietnuť len časť dedičstva.

15. Dohoda s veriteľmi

Čím je podmienená a kto s ňou musí súhlasiť?

Čo sa týka dohody dedičov s veriteľmi, je dôležité uviesť, že s dohodou musia súhlasiť všetci dedičia (ak ich je viac) a tiež veritelia, ktorých pohľadávky boli dedičmi zaradené do pasív dedičstva. Ak je veriteľov viac, dohoda musí obsahovať presne, čo ktorý z nich nadobúda z dedičstva. Ak je dohoda určitá, zrozumiteľná a neodporuje zákonu ani dobrým mravom, súd ju schváli. Môže ísť napríklad o situáciu, že veriteľ má pohľadávku v hodnote 100-tisíc eur a v rámci dedičstva je len nehnuteľnosť v hodnote 70-tisíc eur. Dediči sa môžu s veriteľom dohodnúť, že mu prenechajú nehnuteľnosť na úhradu dlhu, teda veriteľ získa nehnuteľnosť a dediči nebudú nič dediť. Ak súd takúto dohodu neschváli, vykoná sa likvidácia dedičstva.

16. Rozdiely v dedení

Aký je rozdiel medzi dedením dlhov v prípade manželov a v prípade detí zosnulého?

Rozdiel je len vtedy, ak mal poručiteľ v čase smrti spolu s manželom/manželkou bezpodielové vlastníctvo manželov. Ak mal, tak sa najprv vykoná vysporiadanie bezpodielového vlastníctva manželov a následne sa pristúpi k dedeniu. V rámci vysporiadania bezpodielového vlastníctva manželov sa budú vysporadúvať a takzvane deliť aj dlhy manželov, teda pozostalý manžel/manželka z vysporiadania bezpodielového vlastníctva manželov môže získať aj majetok, aj dlhy. Majetok, ktorý po vysporiadaní bezpodielového vlastníctva manželov ostane ako majetok poručiteľa, bude tvoriť predmet dedičstva. Následne už v prípade dedenia neexistuje rozdiel medzi dedením dlhov v prípade manželov a v prípade detí zosnulého. Každý dedič bude zodpovedať za poručiteľove dlhy do výšky nadobudnutého dedičstva.

17. Vymáhanie dlhu

Môžu veritelia vymáhať dlhy zosnulého od jeho dedičov, aj keď je hodnota dedičstva nižšia?

Veritelia sa môžu domáhať od dedičov zaplatenia pohľadávok, ktoré im vznikli voči poručiteľovi ešte za jeho života, ale len do výšky ceny nadobudnutého dedičstva – každý dedič pomerne. To znamená, že ak by hodnota dedičstva nepokryla výšku dlhu, veritelia nemôžu vymáhať dlhy nad rámec hodnoty dedičstva a dediči nie sú povinní splatiť dlh z vlastného majetku.

18. Spoločné vlastníctvo

Ako ovplyvňuje spoločné vlastníctvo dedenie dlhov po jednom z rodičov?

O spoločné vlastníctvo môže ísť napríklad v prípade, ak manželia majú majetok v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov. Smrťou poručiteľa zaniká jeho bezpodielové spoluvlastníctvo, a preto je potrebné vykonať vysporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. To znamená, že majetok sa najprv rozdelí medzi pozostalého manžela a zvyšný majetok, ktorý sa bude dediť. Nepostupuje sa teda tak, že by celý majetok, ktorý mali manželia v bezpodielovom spoluvlastníctve, po smrti jedného z nich automaticky pripadol druhému.

19. Doplňujúce informácie

Čo ak mal jeden z manželov dlhy?

V tomto smere je potrebné povedať, že pri vysporiadaní bezpodielového vlastníctva manželov sa budú vysporadúvať aj dlhy, nie len aktíva, pričom pri tomto vysporiadaní (nie pri dedení) sa pozostalý manžel nemôže dlhov len tak „zbaviť“. Taktiež neplatí limitácia ohľadne zodpovednosti. Pri vysporiadaní bezpodielového vlastníctva manžel nie je zodpovedný len do výšky nadobudnutého majetku z vysporiadania, ako je to pri dedičstve, ale je zodpovedný za dlhy, ktoré mu z vysporiadania bezpodielového vlastníctva manželov pripadnú, v plnej výške.

20. Predmet dedenia

Po vysporiadaní nasleduje dedenie. Čo je jeho predmetom?

Ostáva ním len tá časť majetku, ktorá sa na základe vysporiadania dostala v podstate do výlučného vlastníctva poručiteľa. Dlhy po poručiteľovi, ktoré budú predstavovať pasíva dedičstva, bude možné uspokojiť len z majetku, ktorý sa stal súčasťou dedičstva. Časť majetku, ktorá po vysporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov pripadla druhému manželovi, ostáva nedotknuteľná dlhmi z dedičstva (nie je nedotknuteľná s ohľadom na dlhy z vysporiadania bezpodielového spoluvlastníctva). Z tohto dôvodu veritelia, ktorí sa domáhajú zaplatenia svojej pohľadávky s ohľadom na prebehnuté dedičské konanie, nemôžu od pozostalého manžela žiadať splnenie dlhu z majetku, ktorý nadobudol z vysporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov. (AST)